

Bu sayfa şu linkten yazdırılmıştır:
[<http://www.risaleonline.com/soru-cevap/cuzi-iradenin-mahiyeti>]

Kader ve Cüz'î İrade

Soru **(!! Bu konuya ait ek sorular için tıklayın)**

Cüz'î İrâdenin Mahiyeti

İnsana verilen cüz'î irâdenin mahiyeti nedir? İrâde zayıflığı ne ile sağlamlaştırılır?

Cevap

İnsandaki cüz'î irâdenin mahiyeti, bir emr-i itibârî olmasıdır. Biz buna tercih de diyebiliriz. Tercih ya da kararlarımızı bu cüz'î irâdemizle veririz. İnsanın herşeyi Allah tarafından yaratılmıştır ve ömür boyu da yaratılmaya devam eder. İnsanın azaları yaratıldığı gibi bütün işleri de Allah'ın kudreti tarafından yaratılır. İnsanda yaratılmayan tek bir şey vardır. O da tercihlerinin kaynağı olan cüz'î iradesidir.

Eğer nasıl yaratılmadan var olabilir? dersiniz, bunun cevabı onun mevcut bir nesne veya iş olmamasıdır.

Peki nedir? Sadece ilimde olan bir ilmî varlıktır. Yeri ise insan zihnidir. İnsan bir şeyi yapmaya karar verdiğinde onun zihninde bu karar ilmî bir varlık olarak sâbit olur. İlmî varlıklara mevcûd-u ilmî denilir. Böyle yalnız ilmî vücudları bulunan varlıklar (kanunlar, fiillerin masdarları) gibi şeylerin maddî varlıkları yoktur. Mana olarak bulunurlar. Bu yüzden yaratmaya maruz değillerdir. Bu noktayı Üstad Barla Lahikasında şöyle anlatır: "kavanin umûr-u itibariyedir (kanunlar emr-i itibaridir); vücud-u ilmîsi var, haricîsi yok (ilmî varlıktırlar, hâricî yani yaratılmış varlıkları yoktur). " Demek ki zihnimizde oluşan tercihlerin sahibi biziz. Öyleyse mesul de biz oluruz.

Üstad Bediüzzaman Kader Risalesi'nde bu mevzuu çok güzel açıklamıştır. Orada da geçtiği üzere Ehl-i Sünnetin iki itikad mezhebi olan Maturidîye ve Eş'ariye cüz'î irâdemizin

bir emr-i itibârî olmasında müttefiktirler.

Ehl-i Sünnetin insan filleriyle alakalı iki temel inancı vardır: 1- Şu kâinatta her ne oluyorsa Allah tarafından yaratılmaktadır. 2- İnsanlar fillerini hür iradeleriyle yaptıklarından dolayı yaptıkları işlerinden mes'uldürler.

Bu iki inanç beraberinde şu suali getiriyor: "Her şeyi Allah yarattığına göre benim tercihlerimi de o yaratmış oluyor. Öyleyse O'nun benim kafamda yarattığı tercihlerimden dolayı ben neden mes'ul oluyorum?" İşte yukarıda anlattığımız emr-i itibârî konusu bu meseleyi kökünden çözüyor ve insana diyor ki; "Tercihlerin bir emr-i itibârî olduğundan yaratılmış değildir. Senin fiilidir. O halde mes'ulsün!" İnsan tercih ettikten sonra fillerini yaratan ise Allah'dır.

Gerçi insan, irâdesinin bir emr-i itibârî olmasını tam olarak anlamaktan âciz kalıyor. Fakat mahiyetini tam anlayamamak olmamasını gerektirmez. Meselâ ruhumuzun da varlığını anlıyoruz ama mâhiyetini idrâk edemiyoruz. Üstad Bediüzzaman irâdemizin de böyle olduğunu söyler.

İradeyi güçlendirmek için Kader Risalesi'nde şu tavsiye ediliyor: "O iradenin bir eline duayı ver ki, silsile-i hasenatın bir meyvesi olan Cennet'e eli yetişsin ve bir çiçeği olan saadet-i ebediyeye eli uzansın. Diğer eline istiğfarı ver ki, onun eli seyyiattan (kötülüklerden) kısalsın" Yani 1- Dua 2- İstiğfar

Ek Soru

Cüz-i İradenin yaratılmadığını söylediniz. Peki nasıl oluşmuştur. Bu noktayı biraz daha izah edebilir misiniz?

Cevap

Cüz'î iradenin asıl özü olan tercih etme işi yaratılmış değildir. Bu da insanın hür olması için gereklidir. Fakat bu tercihin alt yapılarını oluşturan, zihin, hayal ve duygular yaratılmıştır. İnsan bu alt yapılarla oluşan düşünce sistemi içerisinde yapmak ya da yapmamak şıklarını tartar. Ağır basan şikkâ göre zihninde bir tercih oluşur. İşte bu tercih bir emr-i itibaridir. Yaratılmış değildir.

Bu anlattığımız son nokta, gerçekten tam idraki pek mümkün değil gibidir. Ruhun mahiyetinin anlaşılmasındaki zorluk gibidir. Ayette, "De ki ruh Rabbinin emrindedir. Size ise ilimden pek az bir şey verilmiştir" (İsra, 85) diyerek insanın ruhun mahiyetini anlamak noktasındaki sınırlılığına işaret edilmiştir.

Üstad Hz. iradenin mahiyetinin böyle olduğunun bilinmekle beraber hakkıyla anlaşılamayabileceğine, "Çok şeyler var: Vücudu bizce bedihî (varlığı açık) olduğu halde, mahiyeti bizce meçhul... İşte şu cüz'-i ihtiyarî, öyleler sırasına girebilir. Herşey, malûmatımıza münhasır (sınırlı) değildir. Adem-i ilmimiz (bilmememiz), onun ademine (olmadığını) delalet etmez (göstermez)." diyerek işaret etmiştir.